

Семіозис

Сью Берк

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Ольга Тільна

© Видавництво «Лобстер». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

ОКТАВО. РІК 1, ПОКОЛІННЯ 1

Вдячні за можливість створення нового суспільства, що житиме в гармонії з природою, ми вступаємо в цю угоду, обіцяючи одне одному взаємну довіру та повсякчасну підтримку. Ми зіштовхнемося з труднощами, небезпеками й, імовірно, поразками, але ми здатні до мудрих учинків, прагнучи радості, кохання, краси, суспільного ладу та самого життя.

Із Конституції Співдружності Паксу, написаної на Землі 2065 року

Війна почалася задовго до того, як ми прибули, оскільки війна була їхнім способом життя. Тихого вечора, коли, здавалося, навколо панував спокій, вона забрала свої перші жертви в нашій спільноті ще до того, як ми взагалі зрозуміли, що відбувається.

Моя дружина Пола похитала головою, виходячи з радіорубки на плазу {1} посеред нашого невеличкого селища.

— Знову забагато перешкод, — сказала вона. — Я спробую ще раз, але якщо вони не відгукнуться, почнемо пошук.

Годину тому три жінки пішли збирати фрукти. Вони не повернулися, не відповідали на виклики по радіо, а сонце вже спустилося майже до верхів пагорбів.

Навколо нас невеличкі ящірки на деревах розпочали своє щовечірнє дзенькання та перегукування. Дев'ятиногі краби мовчки полювали на ящірок. Легкий вітерець приносив гірко-солодкий запах, імовірно, якихось квітів. Я мав би знати яких, але не знав.

Ми з Урі лагодили поливний насос, але я бачив, що його мозок зайнятий думками про одну з тих трьох жінок, про Нінію. Він тільки недавно почав із нею жити й зараз постійно косував примруженими очима на польову стежку, якою вона пішла. А потім його повернув до реальності раптовий рвучкий подих вітру, що обмотав його довгу світлу бороду навколо ручки насоса. Урі став на коліна, щоб

вивільнитися. Я витяг з-за пояса складаного ножика, іншою рукою погладжуючи свою коротеньку борідку. Він відсалютував мені одним пальцем. Урі був слов'янином, вихідцем із Росії, а порядний слов'янин ніколи не відріже собі бороди.

Пола повернулася до своєї роботи за грубо обтесаним столом неподалік, намагаючись розібратися в метеорологічних даних. Широкий солом'яний капелюх утримував її руде волосся, не даючи вітрові з ним бавитись, і захищав шкіру обличчя від сонця. Вона глибоко вдихнула та потягнулася, випростуючи заціпенілу спину. Ми всі тут боролися із гравітацією — сильнішою порівняно з землею. Нарешті вона знову зайшла до радіорубки.

Усі припинили свої заняття та прислухалися. Стіни радіорубки були зроблені із залишків капсули приземлення, а дах — із кори дерев, тож звукопровідність була чудовою.

— Алло!.. Нініє?.. Зі?.. Керрі?

Статичні розряди.

— Алло!.. Це Пола. Ви мене чуєте?

Статичні розряди.

— Нініє, Зі, Керрі? Ви там? Озвіться!

Минула ще хвилина, і вона вкотре вийшла на плазу.

— Можливо, знову батарейки сіли, — припустила Пола. — Ходімо їх пошукаємо.

Вона говорила заспокійливим і навіть підбадьорливим тоном, коли просила Рамону взяти із собою аптечку, а Мерла — нести радіо та мікрофон, аби дослухатися до свистків, якими ми домовилися сигналізувати одне одному про небезпеку чи будь-які аварійні ситуації. Іще нам знадобляться люди, щоб у разі чого нести троє нош, і хтось зі зброєю: стандартна оперативна процедура. Урі вхопив гвинтівку.

Ми вирушили на захід, ідучи вгору пологим схилом луків у напрямку білої лінії лоз і дерев на відстані кілометра від селища. Ми

рухалися так швидко, як тільки могли. Низькі хмари поцяткували небо над головою, і деякі з них уже набули рожевувато-червоного відтінку. Більша сила тяжіння означала, що атмосфера робилася розрідженішою на меншій висоті, ніж на Землі, і хмарність завжди була низькою. Ми проминули довгасте поле, що його засадили місцевою травою, схожою на земну дику пшеницю, зелені пагони якої виростили вже майже до середини литки. У повітрі пахло вологим ґрунтом, і вкриті шипами, схожі на гусениць істоти розміром із палець плазували поверхнею ґрунту, заковтуючи повен рот землі та залишаючи по собі темні екскременти, що були схожими на гарне добриво. Ці гусениці могли бути чимось на кшталт лялечок. Але дізнатися точно про це ми не могли ніяк — треба було чекати.

Однак, наявність пшениці мене непокоїла. Ця пшениця була дуже схожою на земну траву, а якщо тут існувала трава, то мали бути і трав'яні тварини, можливо, якісь газелі, лосі чи навіть слони. А якщо тут існували трав'яні тварини, то мусив бути і хтось, хто на них полює. Досі ми бачили лише дрібних гризунів і хижаків, схожих на маленьких сухопутних крабів із тристоронньою симетрією, але знаходили ми й шматочки панцирів великих крабів, а також чогось на зразок великих сухопутних коралів із кам'яними панцирами та жалючими мацаками. Ніхто з нас нікуди не виходив босоніж.

Урі та Мерл ішли попереду, звертаючи до кожного острівця сухої трави та на кожен яскравий кораловий кущ, де щось могло зачаїтись і звідки щось могло несподівано на нас вистрибнути. Ящірки розбігалися щоразу, коли ми до них наближались, і рухалися вони зі швидкістю блискавок. В умовах сильнішої гравітації все падало з більшою швидкістю і тварини рухалися значно швидше. Ми ж, люди, були занадто повільними та неграмотними, залишаючись інопланетянами в цьому світі. Я побачив нору та посвітив у неї ліхтариком. Щось усередині

загавкало — і ми всі аж підстрибнули від несподіванки.

— Просто пташка, — сказав Мерл.

Нездатні літати птахоподібні тварини з колючим пір'ям шугали кризів удень і вночі, і хоч деякі з них були достатньо великими, здавалося, загрози вони не становлять.

Ми продовжили рух уперед.

Мерл грався радіоприймачем, намагаючись зловити сигнал, доки ми крокували вперед, а Пола час від часу його зупиняла, щоб видати аварійний свист. У більш згущеному повітрі звук мусив розноситися дуже далеко, але у відповідь ми чули тільки мелодійні крики червонооких кажанів, які раз у раз ширяли над головою.

Задихані та спітнілі, ми дійшли до західного краю луків, де густі зарості лоз, схожих на виноградні, утворювали щось на зразок непробивної стіни, завширшки у кілометр і декілька кілометрів завдовжки. Тонкі, схожі на осики дерева із сірою корою сягали заввишки двоповерхового будинку, їх листя безсило звисало донизу від браку води: сухий сезон або ж посуха — Пола не знала точно, що було причиною цього. Навколо дерев обкручувалися сніжно-білі лози, стеблами схожі на бамбук, але з голкоподібним висячим листям, і спліталися вони так густо, що зазирнути хоч трохи вглиб цих заростей не було практично ніякої змоги. Інші такі самі хащі сніжно-білих лоз росли й на східному краю луків, прямо за нашим селищем. Необхідність знайти їстівні рослини не залишала мені достатньо часу на уважне дослідження цих заростей, але я таки з'ясував, що лози паразитують на деревах.

Ці лози також запобігали голоду. Невдовзі після нашого приземлення на східних лозах з'явилися та швидко визріли помаранчеві фрукти, схожі на хурму з напівпрозорою шкіркою, а нещодавно вони вирости й на західних лозах теж. Ми перевірили фрукти, і виявилося, що їсти їх зовсім безпечно, що вони містять велику кількість вітаміну С й на смак нагадують мускусну диню.

Жінки побували біля цих лоз. Ліворуч неподалік ми бачили стиглі фрукти, а праворуч їх уже ретельно зібрали зі сніжно-білих лоз. Ми звернули праворуч і рушили на північ. Попереду була річка, що перетинала східні та західні хащі, а також текла через наші луки. Нам слід було обстежити достатньо велику територію, але захід сонця підсвічував золотавим сяйвом усе навколо, нагадуючи щомиті, яка вже пізня година. Ми не могли дозволити собі жодної зупинки на відпочинок і відновлення дихання.

Доки ми намагалися рухатися швидше, Урі спрямував свою енергію назовні. Він підкрався до високого куща із синім листям, немовби за ним на нього чекала засідка ворогів. Зробив театральну паузу, а потім кинувся в атаку, на повен голос переповідаючи події військової гри, в яку йому доводилося грати в російській армії.

— Попереду бачимо лазери і знаємо, куди цілитись! — Аж раптом він замовк.

Я побіг уперед іще до того, як ми почули його волення.

Три жінки лежали за тим кущем, і кошики з фруктами, зірваними зі сніжно-білих лоз, стояли поруч із ними. Урі викрикував ім'я Нінії, немовби його волення могло її розбудити. Він опустився поруч із нею на коліна й обмацував горло, шукаючи пульс. І тоді голос його захрип від здушеного ридання. Я підняв зап'ясток Зі. Він був холодним і вже негнучким. Керрі поглядом сновиди витріщалася в одну точку перед собою, і пара ящірок заповзла на її очне яблуко.

Я прикрив рота рукою та відвернувся.

Але ми очікували чогось набагато гіршого. Я вже почав себе готувати до того, що будуть розчленовані трупи, можливо, наполовину з'їдені або спотворені жалами велетенських коралів, що було б доказом нападу хижаків, охоплених жагою боротьби за виживання. Та жінки, здавалося, просто заснули.

Вони померли мирною смертю. І це було геть неправильно.

Ми роззирнулися, налякані й тихі. Щось убило їх без видимої причини й незрозуміло як.

— Заберімо їх додому, — сказала Пола тихим і рівним голосом.

Ми почали розкладати ноші.

Згорьовані, сиділи ми того вечора на плазі свого невеличкого селища, вогонь горів у ватрані, що його Зі зробила із каменів і глини. Декотрі з нас тихесенько перемовлялися, сидячи в кутку під накриттям із сонячних панелей. Із п'ятдесяти осіб, які залишили Землю, зараз залишилася тільки тридцять одна людина. Урі, високий і жилий, схожий на городнє опудало, стояв, дивлячись кудись у поля, де більшого й меншого розміру жуки-світляки мерехтіли, мов зірочки, під значно яскравішими передсвітанковими зорями. Ці великі комахи хотіли бути видимими з якоїсь причини, от тільки з якої саме відомо було тільки їм самим.

Гедіке — земний концертний музикант — зіграв на флейті серенаду, але мелодія не перекривала нічного дзижчання, брязкання та гавкоти, набагато більш моторошних, аніж усе, що можна було почути на Землі, бо ми не могли уявити собі більшості з тих істот, які видавали б усі ці звуки. Щось віддалік проревло пісню, яка складалася з трьох низьких і наростаючих нот, і з протилежного напрямку почулося майже таке саме ревіння у відповідь. Зірки без сузір'їв і легенд сяяли над головою. Маленькою зорею на сході виднілося наше Сонце.

Пола ходила між нами, заглядаючи в кожне обличчя, щоб зрозуміти, кому може знадобитися допомога і хто міг би її надати. Браян розмовляв про щось із Джилл, аж раптом його голосний бас перекрив інші звуки:

— Їх щось убило!

Пола підійшла та заговорила з ним тихим голосом. Її промова тривала доти, аж доки він заспокоївся.

Але ми всі про це думали. Я пішов до невеличкої лабораторії. Рамона та Гран мовчки займалися розтином тіл під тихе гудіння хроматографів і комп'ютерів. Мертві жінки лежали під простирадлами в кутку. Я відвів погляд і дістав із полиці в холодильнику фляжку. У ній був рослинний сік, який я знайшов у стрижневих коренях певних рослин, де він перебував у стані бродіння. Виявилося, що речовина не більш токсична за дешеве земне вино, а на смак кисла з маслянистим присмаком.

Цього рослинного соку було небагато, але мало вистачити для тих, хто сумував найдужче. Урі підняв сіре глиняне горнятко в тості. «За Керрі, Зі та Нінію, які ніколи вже не побачать майбутнього Співдружності Паксу», — сказав він, а потім осушив своє горнятко так швидко, мов келих горілки, та кинув ним об ватран. Горнятко розбилася на друзки. Його зробила Зі. Іншого гончаря у нас не було.

Я поцілував Полу на добраніч і зо хвилину розтирав їй плечі. Вона залишатиметься тут, аж доки всі не заспокояться, а потім, оскільки Пола виконувала в нас іще й обов'язки синоптика, складе прогноз погоди й тільки тоді піде спати також. Я втомився та муситиму вставати ще до світанку, менш ніж за п'ять годин, а дні і ночі на Паксі коротші, ніж на Землі. У нашій колонії я виконую обов'язки ботаніка та потребую денного світла для своєї роботи.

Коли я прокинувся від сигналу будильника, Пола вже повернулася та мирно спала в ліжку. Я швидко вимкнув будильник, не бажаючи її будити, але Пола повернулася й потягнулася до мене, щоб обійняти та притиснути до себе.

— Мені снилися діти, — сказала вона.

Ми багато говорили про дітей. Вони виростатимуть у цій гравітації та будуть нижчими від нас на зріст, а це означає, що вони будуть адаптованими до тутешніх умов і виявляться справжніми мешканцями Паксу. Їхньою батьківщиною буде Пакс. Тільки наш

мирний Пакс. Її Ірландія та моя Мексика нічого для них не важитимуть. Я обійняв Полу міцніше.

— Пакс буде їхнім домом.

Я лежав тихо, знаючи, що вона мала звичку раптово прокидатись і так само швидко засинати знову. У темряві я майже не бачив тієї імпровізованої хижки, що була тепер нашим домом.

Ми не очікували раю. Ми очікували труднощів, небезпек і, можливо, навіть поразок. Ми сподівалися створити нове суспільство, що існуватиме в абсолютній гармонії з природою, але звідколи ми сюди прибули, вже дев'ятнадцятеро людей померло від хвороби або нещасного випадку, включно з тими трьома, що загинули минулого дня з невідомо якої причини.

Коли її дихання вирівнялось, я вислизнув із ліжка. Холодне повітря обпекло голу шкіру. Я тихо вдягнувся та вийшов назовні. Наша плаза була невеличкою, розміром із маленьке футбольне поле, і з двох його боків вишикувалися наші хижки, збудовані з дерева, залишків капсул приземлення, глини та каміння, парашутів і кори місцевих дерев. Із третього боку стояла лабораторія, зроблена з ще однієї капсули приземлення, призначеної для саме такого повторного використання.

Із четвертого боку плаза залишалася незабудованою, відкриваючи вид на поля та самотнє дерево, схоже на земну осіку, навколо якого спіраллю обвивалася сніжно-біла лоза. Гойдливі гілки лози звисали, неначе вербові віти. Зі вирішила, що це схоже на живу скульптуру, назвала цю композицію Сніговиком і почала поливати. У передсвітанкових сутінках обплетене лозою дерево було схожим на привид, який стоїть на варті біля краю нашого селища. Угорі надзвичайно яскравою зорею світився Люкс, або ж Світло, — коричневий карлик, який обертався навколо Сонця, а Пакс посідав його точку Лагранжа {2}. Люкс був достатньо яскравим, аби його було видно навіть удень.

Я пройшов повз останні червонуваті іскри, що тліли в збудованому Зі ватрані. У невеликому загоні неподалік пара трав'їдних тварин, укритих хутром зеленого кольору та завбільшки з домашніх котів, застрибали, немов гірські газелі, щоб подивитися на мене крізь ґрати огорожі. Мерл був нашим фахівцем зі скотарства, і ці створіння були частиною його експерименту з одомашнення місцевої фауни. Венді назвала їх фіппокотами на честь уявної тваринки зі свого дитинства, що мала такий самий червоний ніс і закручений бубликом хвостик, але мені вони видавалися більше схожими на кроликів, аніж на котів. Колись ми розробимо повні таксономії форм життя нашого нового дому. Ми домовилися, що найважливішу з них буде названо на честь Стьюленда Барра, щоб увічнити першого померлого серед нас. Я мав намір номінувати пшеницю.

Ґран вийшов із лабораторії, підійшов до Сніговика, зірвав стиглий фрукт і повернувся назад до лабораторії. Він, мабуть, усю ніч працював, і це мене не дивувало. Його прізвиськом було Страшило, адже він був неймовірно сумлінним у виконанні будь-чого. Я поспішив приєднатися до нього.

— Сніданок? — запропонував я.

У тьмяному світлі блакитні очі Ґрана здавалися налитими кров'ю.

— Фрукти, які жінки з'їли вчора, були отруйними. А ті, що ростуть на Сніговикові, — ні. Принаймні так видається. Раніше вони не були такими. Я збираюся це перевірити.

— Я тобі допоможу.

У лабораторії Рамона зсутилися перед екраном комп'ютера, її витончене темношкіре обличчя змарніло. На столі лежав закоцублий фіппокіт. На його боку виднівся довгий розріз, і червона кров яскраво світилася, мов неонові лампа, на зеленому хутрі. Я швидко відвернувся. Я можу протистояти рослинному соку,

але не видовищу крові. І я відчув полегкість, коли побачив, що тіла померлих жінок прибрали.

— Ми згодували західний фрукт Пухнастикові, щоб поспостерігати за симптоматикою, — сказав Ґран. — Він просто заснув. Параліч. Він не страждав. Принаймні це добре.

— Що за отрута?

— Іще шукаємо, — відповіла Рамона.

— Ви перевірили й шкірку? Не тільки сік? — поцікавився я. — Перевірити треба все: і шкірку, і м'якоть, і сік, геть усе.

— Ми просто збили суміш із цілого плоду, — сказав Ґран. — Навіть найменші зернятка.

— Я можу приготувати ще одну з плоду зі Сніговика. Відпочинь, — запропонував я.

Але замість того Ґран дослідив мертвого фіппокота. Я не відводив погляду від свого плоду, і на той час, коли я отримав експериментальний зразок, Рамона вже мала новини.

— Маємо тут новий алкалоїд. У тому фрукті, що ти перевіряв минулого тижня, його не було, Октаво. У мене є обидва описи. — У її голосі та словах із яскраво відчутною лондонською вимовою знову почала проявлятися колишня енергійність. — Існують невеликі розбіжності, та цей — щось особливе.

Ми всі знали, що алкалоїди часто мають фармакологічні, якщо не токсичні властивості. Я віддав їй зразок і пішов у східні хащі, щоб назбирати ще фруктів. У світлі ранкових сутінків, оточений ранковим цвіріньканням і дзижчанням, я обмірковував, чому та як можуть відрізнятися фрукти.

— У Сніговикові немає алкалоїдів, — сказала Рамона, коли я повернувся до лабораторії. Вона перемкнулася на інший екран. — Поглянь на структуру. Трохи скидається на стрихнін, тобі не здається?

— Потрібно також перевірити рівень цукру та органи {3}. — Я потягнувся по мікроскоп.

За годину, коли сонце піднялося вище й освітило приміщення, ми, працюючи з усією можливою швидкістю, уже дізналися, що саме сталося. Я зрозумів, що все це було моєю провиною, і мусив відкласти роботу, боячись, що можу ненароком впустити щось із обладнання, і воно розіб'ється чи зламається. Пола прийшла тоді, коли я намагався надати пояснення.

— Фрукти не просто дозрівають, — сказав я. — Уже достиглими вони можуть змінюватися, залежно від пори року. Вони можуть бути придатнішими для певного виду тварин, які ефективніше розноситимуть насіння, і будуть отруйними для інших. Або, можливо, східні та західні лози належать до різних видів. Можливо, ґрунт різний.

— Можливо, — сказав Гран. — Нам іще стільки всього потрібно дізнатися.

Рамона кивнула. Вони були виснаженими й не розуміли.

— Я помилився, коли сказав, що фрукти безпечні, і це їх убило, — наполягав я. — Можливо, зміна азотного метаболізму призвела до утворення додаткових алкалоїдів. Або, можливо, це була реакція на шкідників чи інші патогенні фактори. Або фотоінгібіція. Можливо, було надзвичайно сухо. Дерев, на яких ці лози паразитують, могли якось змінитися.

Пола взяла мене за руку.

— Ходімо на двір і поговорімо, — сказала вона.

У теплого проміння сонця вона дивилася на мене з ніжністю.

— Це завжди шокує, та ми знали, що буде важко, що будуть помилки й невдачі.

— Я їх убив.

— Ми всі перед цим їли західні фрукти, і все було добре. Це не твоя провина.

— Ми засадили поля за моїми рекомендаціями. Із ними теж може щось бути не так. І набагато більше людей може загинути.

— Ми просто уникатимемо західних фруктів, доки не з'ясуємо, в чому річ.

— Але що ми їстимемо?

— Ми щось знайдемо. Я знаю, що ти робиш усе можливе. — Вона взяла мене за обидві руки та поцілувала.

Моєю роботою, окрім пошуку їстівних рослин, було описати й класифікувати рослинність Паксу.

На перший погляд усе здавалося дуже схожим на земну флору: дерева, лози, трави й кущі. Але кущі з листям, схожим на крила синюватих метеликів, були різновидом континентального корала, тридольним симбіонтом із залученням здатних до фотосинтезу водоростей і дрібних тваринок зі скам'янілими кістками, що допомагали ловити й утримувати на місці крилатих ящірок. Інші різновиди сухопутних коралів ловили та поїдали невеличких тваринок, і в якийсь момент коралові кущі зрозуміли, що тримати здобич в ув'язненні набагато простіше, ніж полювати щоразу.

Уважніший погляд на небо, яке було нібито ясно-блакитним, також підтверджував той факт, що ми перебуваємо не на Землі. Зелені стрічки, роздуті від бульбашок водню, ширяли в повітрі та заплутувались у верхівках дерев, або, можливо, навмисно за них чіплялися. Були й інші летючі рослини, наприклад, щось схоже на кактус у формі вкритої колючками кулі.

...

Далі — у повній книжці «Семіозис».
nashaknyga.com.ua